

1. ÚVOD

Z §45 stavebného zákona vyplýva, že niektoré druhy činností – ktoré zákon nazýva **vybrané činnosti vo výstavbe - môžu vykonávať len odborne spôsobilé osoby**. Tým zákon sleduje, aby prostredníctvom spoločensky uznanej kvalifikácie a overenej praxe bola garantovaná kvalita odborného výkonu.

Vybrané činnosti vo výstavbe sa dotýkajú tak hľadiska územného rozvoja ako aj hľadiska výstavby. Z tohoto pohľadu sú dve hlavné oblasti výkonu vybraných činností (VČ):

- **územné plánovanie**, kde je hlavným predmetom VČ *spracovanie územnoplánovacej dokumentácie (ÚPD) a územnoplánovacích podkladov (ÚPP)*
- **výstavba**, kde je hlavným predmetom VČ *projektovanie a uskutočňovanie stavieb* vrátane dozoru

Stavebný zákon v odkaze k §45 ods.(4), ktorý sa zaoberá odbornou spôsobilosťou k vybraným činnostiam vo výstavbe, sa odvoláva na **Zákon č 138/1992 o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch** (AAaASI).

Zákon o AAaASI zriadil dve samosprávy architektov a stavebných inžinierov :

- **Slovenskú komoru architektov (SKA)**
- **Slovenskú komoru stavebných inžinierov (SKSI)**

Súčasne platné znenie Zákona o AAaASI ustanovuje tri regulované povolania :

- **autorizovaný architekt** AA (§4) **v kompetencii SKA**
- **autorizovaný krajinný architekt** AKA (§4a) **v kompetencii SKA**
- **autorizovaný stavebný inžinier** ASI (§5) **v kompetencii SKSI**

Zákon platí aj pre občanov iných štátov EÚ a Švajčiarska, ktorí v domovskom štáte získali odbornú kvalifikáciu (vzdelanie) na výkon povolania (rozumej autorizáciu vykonajú v hosťujúcom štáte) alebo v domovskom štáte získali odbornú spôsobilosť (autorizáciu) a tú hosťujúca krajina bezvýhradne akceptuje.

1.1 AUTORIZÁCIA A VÝKON REGULOVANÉHO POVOLANIA

V tejto kapitole uvádzame spoločné ustanovenia, ktoré platia pre všetky autorizované osoby a pre obe stavovské organizácie : **SKA** a **SKSI**.

Autorizáciu môže získať (byť zapísaný do zoznamu) len fyzická osoba.

Autorizovanou osobou (AA,AKA,ASI), ktorá je **občanom SR**, je ten, kto je zapísaný **v zozname autorizovaných osôb** (AA,AKI,ASI). Všetci zapísaní do zoznamu sú členmi príslušnej komory. Zoznam je verejný a udržiava ho komora. K zapísaniu do zoznamu je potrebné vykonať :

- **autorizačnú skúšku**
- **zložiť sľub**

Hostujúce osoby sú zapísané v **registrii autorizovaných osôb** (AA,AKI,ASI), register vedie komora. K zapísaniu do registra je potrebné členstvo v partnerskej komore v štáte EÚ alebo vykonať autorizačnú skúšku v hostujúcej krajine. Pre hostujúcu osobu sa vydáva osobitná pečiatka.

Podmienky autorizačnej súšky :

- **bezúhonnosť**
- **predpísané odborné vzdelanie**, v prípade povolania architekt univerzitné VŠ vzdelanie najmenej v trvaní 5 rokov, zamerané prevažne na architektúru, notifikované EÚ; zoznam uznaných kvalifikácií je prílohou zákona (*vzdelanie v odbore AU nadobudnuté na FA STU je v zozname EK o uznaných dokladoch o vzdelaní*)²⁾,
- preukázanie **3 r. praxe** pod odborným dohľadom autorizovanej osoby
- **absolvovanie skúšky** pred skúšobnou komisiou komory za účasti zástupcu štátneho orgánu

Dokladom o zapísaní do zoznamu alebo registra je **autorizačné osvedčenie**.

Každý, kto je zapísaný v zozname alebo registri príslušnej komory, má **registarčné číslo**, ktoré je uvedené v osvedčení aj na pečiatke¹⁾.

Autorizovaná osoba používa (znenie zákona je príkazové !) na osvedčenie pravosti dokumentácie a iných písomností **pečiatku**, ktorá platí spolu s originálom podpisu (autorizácia dokladov).

Pečiatka autorizovaného architekta (AA) SKA. Platí len ako originál a len s originál podpisom, ktorého vzor sa eviduje. Štátny znak je symbolom uznania spôsobilosti štátom prostredníctvom komory a je aj výrazom autority (notár, sudca..), pečiatka so štátnym znakom je pre autorizovanú osobu poctou ale aj záväzkom pred zákonmi štátu. Originál pečiatky má priemer 36mm. Štvorčíslicie je registračným číslom AA. Kým pečiatka AA SKA je pre všetkých členov SKA rovnaká, pečiatky SKSI obsahujú ešte aj rozsah oprávnenia vo vzťahu k špecializácii §5. Dokumenty overené pečiatkou sú verejnej povahy a tak autorovi nerobí problém zverejniť svoju pečiatku ako ilustráciu je výzoru.

Výkon regulovaného povolania sa dá realizovať dvomi spôsobmi :

- **ako slobodné povolanie** (vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť)
- **ako zamestnanec alebo spoločník** v mene a na zodpovednosť právnickej osoby³⁾

Autorizovaná osoba o svojej činnosti vedie evidenciu (napr. doklad o použití pečiatky).

Autorizovaná osoba je povinná povolanie vykonávať sústavne a nepretržite a zúčastňovať sa celoživotného vzdelávania.

Autorizovaná osoba je povinná sa riadiť vnútornými predpismi komory, ktoré sa týkajú jej práv a povinností.

Autorizovaná osoba je povinná do 10 dní od zápisu do zoznamu **uzavrieť zmluvu o poistení** za škodu, ktorá by výkonom povolania mohla vzniknúť.

2. KOMORY A PROFESIE

SKA aj SKSI sú stavovskými združeniami, z právneho hľadiska právnickými osobami (majú IČO, DIČ...). Sú zriadené zákonom a vykonávajú prenesený výkon štátnej moci.

SKA a SKSI, keďže sú zriadené spoločným zákonom, tak majú v zákone aj mnohé spoločné základné ustanovenia (viď vyššie), ďalej otázky autorizácie, vedenia zoznamu autorizovaných osôb, registra, pečiatky, Valné zhromaždenie, Predstavenstvo na čele s predsedom, autorizačnú komisiu a skúškové senáty. Podobná je aj štruktúra vnútorných predpisov. SKSI má vzhľadom a početnosť členskej základne zo zákona zriaďuje aj regionálne združenia komory, SKA ich má tiež ale dobrovoľne zo Štatútu (regionálny zástupca).

2.1. SLOVENSKÁ KOMORA ARCHITEKTOV

Logo SKA je súčasťou úradnej pečiatky komory, hlavičkových papierov a pod. Autorom loga je grafik ing.arch. Karol Rosmány.

2.1.1. SAMOSPRÁVA SKA

SKA je samosprávna stavovská právnická osoba, sídlom komory je Bratislava. Je plnoprávnym členom ACE - Architektonickej rady Európy. Komora vykonáva činnosti ktoré štát na ňu delegoval prostredníctvom zákona a tak vykonáva tzv. prenesený výkon štátnej moci⁴⁾.

Samosprávnosť SKA znamená, že v rámci „odlúčenia“ od štátu pri dodržiavaní svojich zákonných povinností má právo samostatne rozhodovať o svojich vnútorných záležitostiach napr. voliť svoje orgány, rozhodovať o autorizácii, schvaľovať vnútorné predpisy. Je financovaná len z príspevkov členov.⁵⁾

V SKA je cca 1800 autorizovaných architektov (z nich je cca 80 so vzdelaním stavebného smeru)⁶⁾ a 40 krajinných architektov. Od roku 2002 komora zabezpečuje súťažnú prehliadku **CE.ZA.AR** (Cena za architektúru). Ide o ocenenia za najlepšie architektonické diela dosiahnuté vo výkone profesie architekta v rôznych kategóriách budov inžinierskych a exteriérových stavieb.

Orgány samosprávy – ich zriadenie určuje zákon. Orgánmi samosprávy SKA sú :

- **Valné zhromaždenie**, ktoré volí predstavenstvo komory, jeho predsedu a podpredsedu, schvaľuje vnútorné predpisy komory
- **Predstavenstvo**, najvyšší výkonný orgán, má 11 členov
- **Autorizačný výbor**, ktorý má právo rozhodovať vo veciach týkajúcich sa prístupu k povolaniu
- **Disciplinárna komisia**

Okrem toho ako **poradné pracovné orgány** vymenúva predstavenstvo **výbory a pracovné skupiny** a osoby zodpovedné za vedenie špeciálnej agendy:

- Výbor pre súťaže a VO
- Výbor krajinných architektov

- Výbor pre profesijné vzdelávanie
- Výbor pre mediálne aktivity
- Pracovná skupina pre legislatívu
- Pracovná skupina pre urbanizmus a územné plánovanie
- Pracovná skupina pre udržateľnú architektúru
- Pracovná skupina pre štandardy služieb architektov
- Agenda pre zahraničné vzťahy
- Agenda Architektonickej politiky SR

Vnútrojnými predpismi SKA sú :

- Štatút SKA
- Skúšobný poriadok SKA
- Etický poriadok SKA
- Autorizačný poriadok SKA
- Volebný poriadok SKA
- Disciplinárny poriadok SKA
- Súťažný poriadok SKA
- Štatút registra architektonických diel

Administratívne činnosti komory zabezpečuje **Úrad SKA**, na jeho čele stojí **riaditeľ/ka** úradu.

Medzi **hlavné úlohy SKA** patrí :

- **podporovať architektov a krajiných architektov**, obhajovať ich práva a profesijné, sociálne a hospodárske záujmy
- **viest' zoznam autorizovaných AA a AKI**
- **viest' register architektonických diel**
- **zabezpečovať celoživotné vzdelávanie** architektov a krajiných architektov
- **uznávať doklady o vzdelaní** v oblasti architektúry a krajinnej architektúry ako aj odborné kvalifikácie AA a AKA nadobudnuté v štátoch EÚ,
- **prispievať k rozvoju vzdelávania v oblasti architektúry**
- spolupracovať so zahraničnými komorami najmä vo veciach autorizácie
- **overovať súťažné podmienky** architektonických, urbanistických a krajinárskych súťaží
- **vydať etický kódex** architekta a krajinného architekta

SKA bola založená pre plnenie úloh regulácie povolání :

- autorizovaných architektov (§4)
- autorizovaných krajiných architektov (4a)

2.1.2. ARCHITEKTI (§4)

Vzhľadom k predpokladu, že pre študentov FA vzniká predpoklad, že v budúcnosti budú vykonávať profesiu architekta v SKA, uvádzame komplexnú citáciu príslušného ustanovenia zákona so zvýraznením najpodstatnejších znakov.

Architekt je oprávnený na

- vykonávanie prípravnej predprojektovej činnosti, najmä na vypracúvanie stavebných zámerov verejných prác, investičných zámerov, architektonických a urbanistických štúdií, územnoplánovacích prieskumov a rozborov,*
- vykonávanie komplexnej projektovej činnosti, najmä na vypracúvanie architektonických návrhov a dokumentácie umiestňovania stavieb a ich zmien, projektovej dokumentácie stavieb*) a*

ich zmien vrátane ich interiérov a exteriérov, ako aj *rekonštrukcií a modernizácií budov a obnovy stavebných pamiatok,*

c) *spracovanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie,*

d) *vykonávanie projektového manažmentu, najmä na riadenie projektu a koordináciu čiastkových projektov vypracovaných inžiniermi, krajinármi a inými špecialistami, na výkon odborného autorského dohľadu nad uskutočňovaním stavieb podľa schválenej projektovej dokumentácie a na vykonávanie stavebného dozoru,*

e) *grafické spracovanie a modelovanie architektonického diela vrátane vypracovania špecifikácií a technickej dokumentácie,*

f) *poskytovanie súvisiacich technických služieb, najmä na poskytovanie architektonického poradenstva investorom a vlastníkom nehnuteľností, na zastupovanie investora pri príprave a uskutočňovaní stavieb,*

g) *vyhotovovanie odborných posudkov, odhadov a dobrozdaní.*

V skratke sa dá povedať, že architekt má komplexné oprávnenie **pre oblasť plánovania** (územia) a navrhovania a **projektovanie stavieb** všetkých druhov, na ktoré môžu byť kladené architektonické požiadavky. *)Pojmom „stavieb“ sa rozumejú stavby pozemné (budovy) aj inžinierske vrátane stavieb krajinnej architektúry, architekt pritom uplatňuje povinnosť prizvať na časti na ktoré nemá oprávnenie iné oprávnené osoby (§45 ods.(6) Stavebného zákona a čl.4 Etického poriadku SKA).

2.1.3. KRAJINNÍ ARCHITEKTI (§4)

Táto kategória bola zriadená ako vsuvka “b” k §4 zákona v roku 2005 (pozri kapitola 3.) . Oprávnenie krajinných architektov sa dotýka výslovne stavieb krajinnej architektúry a plánovacích činností, kde sa sledujú aspekty obrazu krajiny. V projektovaní sa pohybuje v oblasti inžinierskych stavieb. Špecifikom krajinnej architektúry je skutočnosť, že jej prevažujúcim stavebno-kompozičným materiálom sú biotické prvky, ktoré sú v neustálom vývoji a pre ktorý potrebujú zabezpečiť aj špecifické podmienky.

Pre tieto stavby môže vykonávať funkciu hlavného inžiniera projektu (HIP). V rámci stavieb krajinnej architektúry môže navrhovať a projektovať aj drobné stavby budov (altánky a pod.) alebo drobné stavby inž. stavieb (mostíky cez vodné plochy, spevnené plochy, oporné múry, pergoly a pod.). Na stavby iných kategórií v rámci projektu krajinnej stavby je povinný prizvať oprávnenú osobu s príslušným oprávnením.

Architekt podľa §4 je tiež oprávnený navrhovať a projektovať **aj** stavby krajinnej architektúry (napr. autorsky navrhnuť koncepciu parku a vykonávať činnosť hlavného inžiniera projektu parku). Podľa povahy a zložitosti stavby prizýva k spolupráci krajinného architekta §4b alebo iného špecialistu pre danú oblasť (napr. sadovníka)⁷⁾.

Oprávnenie môže získať osoba s VŠ vzdelaním 2. stupňa architektonického alebo krajiinno-architektonického zamerania za predpokladu preukázania praxe v danej oblasti.

§4b prináša tento rozsah oprávnenia autorizovaného krajinného architekta.

Krajinný architekt je oprávnený na

a) *vykonávanie predprojektovej činnosti, najmä na spracúvanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacích prieskumov a rozborov, na spracúvanie podkladov, prieskumov a rozborov na architektonické štúdie a urbanistické štúdie a na spracúvanie *krajinoekologických plánov* ⁷⁾,*

b) *spoluprácu na tvorbe územnoplánovacej dokumentácie v rámci tvorby krajiny a sídelnej zelene v obci,*

c) *vykonávanie komplexnej projektovej činnosti, najmä na vypracúvanie návrhov a projektovej dokumentácie diel záhradnej a krajinnej architektúry a projektovej dokumentácie obnovy a úpravy*

- pamiatok záhradného umenia v pamiatkovej zóne a v jej ochrannom pásme a na navrhovanie rekonštrukcie historických parkov, záhrad, špeciálnych plôch zelene a verejných priestorov,
- d) navrhovanie začlenenia stavieb do prostredia s cieľom minimalizovať negatívne dopady stavieb na urbánne prostredie a navrhovanie tvorby obrazu sídla a krajiny,
- e) výkon odborného *autorského dohľadu nad uskutočňovaním diel záhradnej a krajinskej architektúry podľa dokumentácie územného rozhodnutia a podľa schválenej projektovej dokumentácie,*
- f) poskytovanie súvisiacich služieb, najmä na poskytovanie odborného poradenstva investorom a vlastníkom pozemkov, na zastupovanie investora pri príprave a uskutočňovaní diel záhradnej a krajinskej architektúry,
- g) grafické spracúvanie a modelovanie diel krajinskej a záhradnej architektúry vrátane vypracovania špecifikácií a technickej dokumentácie,
- h) *vyhotovovanie odborných posudkov, odhadov a dobrozdani týkajúcich sa diel záhradnej a krajinskej architektúry.*

2.2 . SLOVENSKÁ KOMORA STAVEBNÝCH INŽINIEROV

SKSI je podobne ako SKA samosprávnou stavovskou organizáciou, má viac ako 4800 členov, ktorí sú prevažne inžinieri so vzdelaním zo stavebných odborov (pozemné stavby, inžinierske stavby, dopravné stavby TZB a pod.). niekoľko členov SKSI má vzdelanie Ing.arch. Niektoré profesie, napr. TZB-vzduchotechnické zariadenia, ale zabezpečujú v stavebnej projektovej praxi aj strojní inžinieri, elektro elektrikári... Pojem “stavební inžinieri” tak v tomto zákone vyjadruje všeobecný okruh inžinierov, ktorí zabezpečujú vybrané činnosti vo výstavbe.

Z uvedeného je zrejmé, že v inžinierskej zložke projektovania je potreba viacerých špecialistov, ktorých koordinuje hlavný inžinier projektu alebo zodpovedný projektant. Tomu zodpovedá aj širšia štruktúra vydávaných autorizácií.

2.2.1. INŽINIERI §5

(1) Inžinier môže byť autorizovaný na vykonávanie

a) komplexných architektonických a inžinierskych služieb a súvisiaceho technického poradenstva

b) poskytovanie služieb v niektorej z týchto kategórií:

- 1. inžinier pre konštrukcie pozemných stavieb,*
- 2. inžinier pre konštrukcie inžinierskych stavieb,*
- 3. inžinier pre statiku stavieb,*
- 4. inžinier pre technické, technologické a energetické vybavenie stavieb.*

Rozsah oprávnenia inžiniera pre poskytovanie tzv. komplexných architektonických služieb sa približuje kompetenciám autorizovaného architekta s výnimkou spracovateľa územnoplánovacej dokumentácie a územnoplánovacích podkladov, kde sú stavební inžinieri oprávnení pod vedením architekta spracovávať len príslušnú časť dokumentácie podľa svojej profesijnej orientácie⁹⁾.

Osobitne SKSI vydáva oprávnenia pre výkon činností Stavbyvedúci a činnosti Stavebný dozor.

3. VÝVOJ STAVOVSKÉJ PROBLEMATIKY

Osoby, architekti a inžinieri, ktorí vykonávali tieto činnosti v minulosti, sa začali združovať v profesionálnych organizáciách – komorách. Táto potreba vyplývala zo skutočnosti, že výkon povolania architekta a inžiniera sa realizoval súkromnými projektovými kancelármi. Spočiatku mali tieto stavovské združenia skôr spoločenskú funkciu, dnes vykonávajú prenesený výkon štátnej moci.

Podľa lit.[3] korene tradície stavovských združení inžinierov a architektov v krajinách habsburskej monarchie založilo nariadenie štátneho ministerstva č. 268/1860. z. o zásadách organizácie štátnej stavebnej služby, ktoré umožnilo existenciu nezávislých, úradne autorizovaných súkromných technikov. V r.1913 nariadením ministerstva verejných prác č.77/1913 sa ustanovili civilní technici a geometri, pričom medzi civilných technikov patrili inžinieri pre architektúru a pozemné staviteľstvo. V r.1920 bola v novej ČSR zriadená zákonom č.185/1920 Inžinierska komora ako verejnoprávna a samosprávna (!) stavovská právnická osoba. Vojna celkom neprerušila existenciu týchto stavovských združení, na Slovensku napr. sídlo Inžinierskej komory bolo v novopostavenej budove Technického domu podľa projektu E. Belluša na Župnom nám. (1943).

Po 2.svetovej vojne po r.1948 bolo súčasťou procesov znárodnenia aj zrušenie súkromných projektových kancelárií, Inžinierska komora zanikla v r.1951. Tento zánik slobodného povolania bol sprevádzaný zakladaním veľkých štátnych projektových ústavov¹⁰⁾. Tak zanikli aj dôvody pre existenciu stavovskej organizácie združujúcej fyzické osoby a komoru architektov a inžinierov nahradil u nás Zväz slovenských architektov (ZSA) ako spoločenská organizácia architektov. Tak sa projektové a plánovacie činnosti dostali pod kontrolu štátu a stali sa súčasťou tzv. národohospodárskeho plánovania. Dôsledkom toho bol postupný rast normatívnosti v plánovaní a projektovaní (ukazovatele pre sídliská, typové byty, školy a pod.). Napriek tomu architekti aj v tejto situácii dokázali preukázať svoje kvality a snahu po jedinečnosti. Navrhovať a projektovať “atyp” bolo túžbou každého architekta. Väčšinou to bolo možné v oblasti pamätníkovej tvorby (SNP B.Bystrica), projektovaní kultúrnych stavieb (projekt SND, DJGZ Prešov...), krematórií, TV veží, mostov, obchodných domov, zastupiteľských úradov v zahraničí a pod. Plánovací systém plánoval aj zákazky pre projektové organizácie a tie tak nedokázali vždy pružne reagovať na potreby výstavby niektorých druhov stavieb. V tejto súvislosti treba spomenúť existenciu Slovenského fondu výtvarných umení – Dielo, cez ktorý najmä družstevné organizácie zadávali architektom rôzne zadania.¹¹⁾ Inou možnosťou preukázania invencie boli súťaže, ktorých bolo paradoxne viac ako dnes.

Po roku 1989 nastal opačný proces – štátu boli zrazu projektové spoločnosti oprganaizačne aj ekonomicky na príťaž a tak bola umožnená ich privatizácia. Tá bola sprevádzaná aj mnohými personálnymi zmenami, dôsledkom čoho mnohí architekti a inžinieri si hneď po schválení živnostenského zákona začali zakladať súkromné kancelárie v oblasti plánovania a projektovania. Štátnej správe bolo jasné, že na výkon týchto činností je potrebné vzdelanie a prax a tak začalo vtedajšie Ministersvo životného prostredia (pod ktoré vtedy spadala výstavba) organizovať skúšky k vydaniu preukazu odbornej spôsobilosti. Tento proces bol však v období odbúravania centralizmu v riadení poznačený istou nedôverou architektov k možnému spolitizovaniu týchto procesov.

Zväz Slovenských architektov sa premenoval na Spolok architektov Slovenska (SAS), ale ako spolok nemal ambíciu sa stať profesijnou organizáciou ale spoločenskou organizáciou, združujúcich architektov a všetkých so záujmom o veciach architektonickej kultúry.

Logo SAS – autor Karol Rosmány.

Privátne projektúce osoby tak cítili potrebu vytvorenia stavovskej organizácie, ktorá by jednak chránila postavenie profesie v spoločnosti a súčasne zabezpečovala aj nezávislosť vydávania odborných spôsobilostí a iných činností spojených s výkonom povolania architekt. To viedlo k silným snahám o odštátnenie týchto procesov vznikom samosprávnych združení. Ambíciou bolo nadviazať na silné tradície architektonického života ČSR v období 1918-1939, keď naša architektúra a jej osobnosti patrili k európskej špičke. **1. júna 1992 boli Zákonom č.138/1992 o autorizovaných architektoch a stavebných inžinieroch** zriadené dve komory¹²⁾:

- **Slovenská komora architektov** (SKA)¹³⁾
- **Slovenská komora stavebných inžinierov** (SKSI)¹³⁾

Slovenská komora architektov začala svoju činnosť vládny vymenovaním prípravného výboru na čele s arch. Š. Svetkom. Výbor pripravil prvé vnútorné predpisy a zvolal prvé, tzv. Ustanovujúce valné zhromaždenie 10.10.1992 v aule Stavebnej fakulty STU, ktoré slobodnými voľbami zvolilo prvé predstavenstvo SKA¹⁴⁾.

SKA vznikla ako prvá stavovská komora po páde socialistického zriadenia v krajinách strednej a východnej Európy. Bolo to ešte v období spoločnej Česko-slovenskej republiky (zánik 31.12.1992) a tak paralelný zákon a aj stavovské organizácie vznikli aj v Českej republike. Pôvodne mohli byť architekti autorizovaní pre štyri oblasti :

- pozemné stavby (1)
- urbanizmus a územné plánovanie (2)
- krajinná architektúra (3)
- interiér (4)

Uvedené čísla určovali rozsah oprávnenia, napr. najčastejšie kombinácie 1004, 0230, niektorí mali tzv. komplexnú autorizáciu 1234. Táto číselná kombinácia bola súčasťou autorizačnej pečiatky. Postupne, s blížiacim sa vstupom do EÚ sa ukazovalo, že oblasti 3 a 4 nie sú súčasťou regulovaného povolania architekt (interiér je chápaný skôr ako dizajn) a krajinný architekt nie je regulovaným povoláním v zmysle Smernice EÚ o vzájomnom uznávaní nadobudnutých diplomov v oblasti architektúry. Prax poukázala na obmedzenie v oblasti 1, ktorá oprávňovala architekta len na pozemné stavby = budovy (nemohol projektovať napr. rekonštrukciu námestia ako inž. stavbu). Výkon slobodného povolania „architekt“ bol samostatnou kapitolou prístupových rokovaní SR do EÚ. Zákon najmä pod vplyvom súladu s európskou legislatívou postupne prešiel viacerými zmenami, ktoré sa dotýkali najmä povolania architekt a SKA. Zmenou zákona v r.2000 sa rozsah oprávnenia architekta ustálil na *oblasť stavieb (všeobecne) a územného plánovania* pre všetkých autorizovaných architektov a súčasne bola zrušená možnosť výkonu projektových činností ako živnosť. Tzv. vybrané činnosti odvtedy môžu vykonávať len autorizované osoby (táto skutočnosť sa nesprávne nazýva „povinné“ členstvo). Dôležitým momentom bolo prijatie SKA do Architektonickej rady Európy (ACE) v roku 2003, čoho dopadom bolo implementovanie Smernice EÚ o architektoch. Od roku 2005 sa zriadila kategória autorizovaných krajinných architektov¹⁵⁾, v roku 2008 sa prevzala nová Smernica 2005/36/ES Európskeho parlamentu a Rady o uznávaní odborných kvalifikácií¹⁶⁾ a v roku 2010 aj ťažisková smernica o službách na vnútornom trhu Európskych spoločenstiev.

Poznámky

- 1) Čestné číslo SKA 0001 pridela SKA prof. ing. arch. Eugenovi Kramárovi, viac lit.[2]
- 2) Smernica 2005/36/ES pre výkon povolania "architekt" vymenúva názvy všetkých študijných odborov a programov, ktoré Komisia EÚ notifikovala a zápis týchto diplomov zverejnila v zozname uznaných diplomov pre výkon povolania "architekt" V praxi to znamená, že osoba ktorá nadobudla uznané vzdelanie, môže vstúpiť do komory aj v inom štáte EÚ alebo vstúpi do komory v domovskom štáte a v inej krajine EÚ bude povolenie vykonávať ako hosťujúci architekt. Smernica je prílohou zákona č.138/1992 o AAaASI.
- 3) Tým sa nezbavuje odbornej zodpovednosti, dielo ktoré takto vzniká je zamestnanecké dielo, je ale jeho autorom.
- 4) Preto je oprávnené, ak štát vykonáva aj kontrolu súladu činnosti komory so zákonom, prejavom je napr. účasť zástupcu ministerstva v skúšobnej komisii.
- 5) Skutočnosť že činnosť komory, napriek tomu že substituuje niektoré činnosti štátu (prenesený výkon štátnej moci), je financovaná výhradne z príspevkov členov, súčasne znamená aj ekonomickú a teda aj politickú nezávislosť komory od štátu.
- 6) O roku 2005 mohli byť do SKA prijímaní aj členovia napr. iného ako arch. Vzdelania, ak preukázal prax. Vstupom do EÚ sa požiadavky na zdelanie sprísnila a SKA môže automatiky uznať len vzdelanie zo zoznamu, v ktorom zo SR sú len diplomy z FA, VŠVU a FU TU Košice.
- 7) Počet autorizovaných KA k 01.04.2020 je v počte 44 osôb – čo je nepriamym dokladom že tak úzka základňa oprávnených osôb nemôže zabezpečovať projekciu pre všetky stavby krajinnnej architektúry (išlo by o monopol povolania).
- 8) Kompetencia spracovávanía **krajinnnoekologických plánov** je problematická, keďže nie sú kompetenciami krajinnnej architektúry (umenia), ale ekológie (vedy) a oprávnenie na ne ako aj na spracovávanie územných systémov ekologickej stability (ÚSES) vydáva Ministerstvo životného prostredia.
- 9) Už pojem "stavebný inžinier" ho v manažovaní zaraďuje do sféry projektovania stavieb..
- 10) Stavoprojekt (mal pobočky vo väčších mestách), Štátny projektový a typizačný ústav (ŠPTÚ), URBION (Štátny ústav urbanizmu a územného plánovania), Zdravoprojekt, Dopravoprojekt, Hydroprojekt, Energoprojekt, Spojprojekt, Poľnohospodársky projektový ústav (PPÚ, tam začínal autor textu...), Inžinierska projektová organizácia školských stavieb (IPO)...; projektové zložky mali aj realizačné spoločnosti Pozemné stavby, Stavoinustria, Hydrostav, Doprastav a iné...
- 11) Na výkon projektanta týmto spôsobom bolo potrebné preukázať vzdelanie, min.3 roky praxe a na základe súhlasu zamestnávateľa aj povolenie MNV k projektovaniu aj mimo oficiálne projektové organizácie (MNV = Miestny národný výbor - paralela dnešných obecných a mestských úradov.). Aj investor musel mať potvrdenie troch projektových organizácií, že danú zákazku nemôžu kvôli obsadenosti kapacít prevziať. Netreba zapierať, že najmä školskí pracovníci nedostatok projektových možností kompenzovali touto cestou, motiváciou bola aj oproti nomenklatúrnym platom relatívne výhodná honorárová politika.
- 12) V niektorých krajinách majú architekti a inžinieri spoločnú komoru, stanovy garantujú že aj menšinový stav (napr. architekti) majú rovnaké možnosti vo voľbách do samosprávnych orgánov komory.
- 13) Okolo názvov sa viedli polemiky. Ako vzor sa dával SAS - Spolok architektov Slovenska, ktorý vyjadruje, že aj občan architekt národnostnej menšiny je v tomto názve obsiahnutý. Inak by to bolo, ak by išlo o Slovenský spolok architektov alebo Spolok slovenských architektov. Paralelná diskusia sa viedla okolo názvu komôr – napr. či nie je správnejšie Komora stavebných inžinierov Slovenska alebo Komora architektov Slovenska. V hre bol aj názov Komora slovenských architektov. V Nemecku je BDA – Bund Deutscher Architekten (Bundesverband) – Komora (Spolok) nemeckých architektov (spolkové združenie). Pojem "slovenský" však v prípade označenia štátnych orgánov (a komora vykonáva prenesený výkon štátnej moci) má však inú konotáciu a preto je názov Slovenská komora...správny.
- 14) Prvým predsedom Predstavenstva SKA bol I.Kočan (1991-1997), nasledovali P.Pásztor (1997-99), B.Somora (199-2003), P.Bouda (2003-07), J.Šujan (2007-13, I.Pleidel (2013-19), I.Skoček (od 2019),
- 15) §4a Krajinní architekti bol zriadený z podnetu SKA ako podpora významu problematiky a podpora pre štart povolania krajinný architekt, ktoré majú v zahraničí samostatné profesijné združenia. Išlo aj o kompenzáciu za zrušenú spôsobilosť z obdobia autorizácií 1234. V SR je zatiaľ úzka základňa osôb na založenie samostanje organizácie.
- 16) Povolanie "architekt" patrí medzi sedem regulovaných povolání, pre ktoré platí potreba medzinárodne uznaného vzdelania a registrácie v stavovskom združení, ktoré musí byť súčasne členom medzinárodného združenia stavovských organizácií. Splnenie týchto podmienok zabezpečuje slobodný pohyb osôb pri vyčkone povolania v celej EÚ.

Zdroje

1. <https://www.sksi.sk/buxus/docs/Opravnenia.pdf>
2. https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugen_Kram%C3%A1r
3. Šujan, J.: 20 rokov Slovenskej komory architektov, in: Ročenka Slovenskej komory architektov 2012-2013.
<https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/KtbxLwHDkccQRDFDqFnMdcWCLwkZFtrMJB?projector=1&messagePartId=0.1>
4. <https://www.komarch.sk/>
5. <https://www.archinfo.sk/diskusie/slovenska-komora-architektov-ma-25-rokov.html>